

Vapaaehtoistoiminnan merkitys hyvinvoinnille Suomessa

Jukka Hoffrén

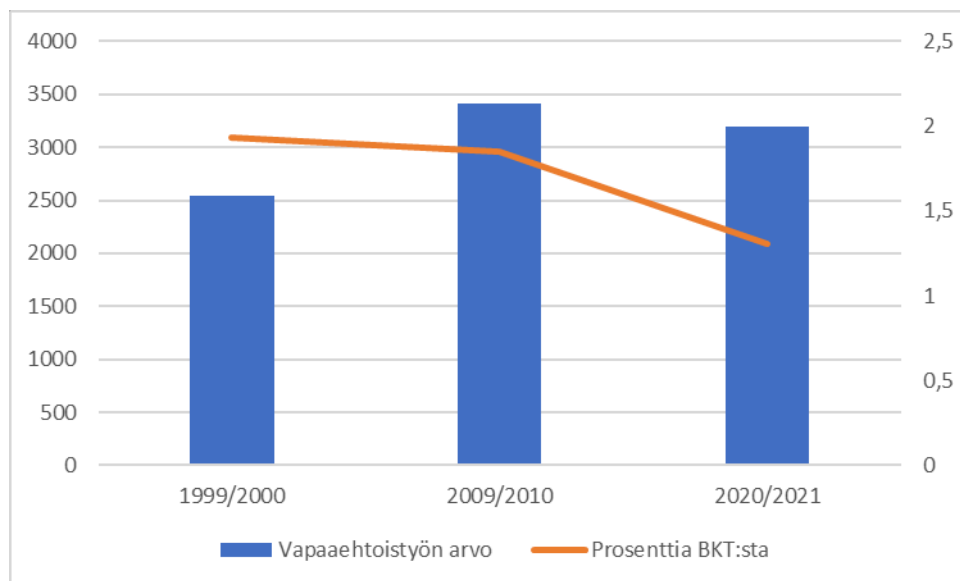
Vapaaehtoistyö lisää tutkimusten mukaan sen tekijöiden ja koko yhteiskunnan hyvinvointia. Vapaaehtoistyötä ei tehdä hyötymis- tai ansaitsemistarkoituksista, joten taloudellisissa laskelmissa se jää usein näkymättömiin. Laskelman mukaan vapaaehtoistyön arvo on vuosittain lähes 3,2 miljardia euroa, eli 1,3 prosenttia BKT:n arvosta. Laskelma tekee näkyväksi muiden ihmisten hyväksi tehdyn palkattoman työn ja merkityksen hyvinvoinnille.

Vapaaehtoistyön arvon laskemista vaikeuttaa se, että sitä tehdään usein ansiotyön ohessa harrastuspohjalta. Usein siihen käytettyä aikaa tai siihen liittyviä kuluja ei ole juurikaan seurattu. Vapaaehtoistyö ei myöskään sisälly kansantalouden tilinpitoon tai sen mittareihin. Vapaaehtoistyö lisää kuitenkin tutkitusti yhteiskunnassa koettua hyvinvointia ja siksi vapaaehtoistyön arvon sisällyttäminen uusiin hyvinvoinnin mittareihin onkin tarpeellista.

Vapaaehtoistyötä on Suomessa tehty perinteisesti runsaasti yhteiskunnallisten tehtävien hoidossa ja myös osin olosuhteiden pakosta. Viime vuosikymmeninä hyvinvointiyhteiskunnan tavoitteena on ollut monien aiemmin vapaaehtoisuudelta hoidettujen tehtävien siirtäminen julkisen sektorin virallisiksi tehtäviksi. Nykyisin vapaaehtoistoimintaa tehdään mm. kunnallisten luottamustehtävien hoitamisessa, kotiseutu-, urheilu- ja harrastusseuroissa, järjestöissä ja vapaapalokunnissa.

Vapaaehtoistyön määrä ja samalla kokonaisarvo kasvoivat aina vuoteen 2010 saakka, jonka jälkeen molemmat ovat hieman laskeneet. Samalla vapaaehtoistyön osuus bruttokansantuotteesta (BKT) on laskenut 1,9 prosentista 1,3 prosenttiin (kuvio 1).

Kuvio 1. Vapaaehtoistyön kokonaisarvon kehittyminen 1999/2000, 2009/2010 ja 2020/21, miljoonaa euroa, käyvin hinnoin (vasen asteikko) ja vapaaehtoistyön osuus BKT:sta, prosenttia (oikea asteikko)

Samalla, kun vapaaehtoistoimintaan käytetty aika on hieman vähentynyt, on entistä tärkeämmäksi motiiviksi vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle noussut itsensä toteuttaminen. Kokemukset omasta osaamisesta, tarpeellisuudesta ja minäkuvan sekä identiteetin vahvistumisesta tuottavat monille tyydytystä ja hyvinvointia. Kun materiaalisessa hyvinvoinnissa ei ole enää haasteita, tarjoaa vapaaehtoistyö monille merkityksellistä tekemistä, jossa voi toteuttaa itseään.

Esimerkiksi amerikkalaisten tutkijoiden laajan kyselytutkimuksen mukaan ihmisten hyvinvoinnista 40 prosenttia muodostuu siitä, että heillä on jotain merkityksellistä tehtävää, jossa he voivat toteuttaa itseään. Vain 10 prosenttia onnellisuudesta tulee ulkoisista olosuhteista kuten materiasta ja rahasta. Loput 50 prosenttia onnellisuudesta määräytyy ns. set pointin mukaan. Jokaisella ihmisellä on tietty onnellisuuden taso, jolle onnellisuus pyrkii aina palautumaan. Koska merkityksellinen tekeminen vastaa 40 prosenttia ihmisten onnellisuudesta, on vapaaehtoistyön arvon laskenta ja sisällyttäminen hyvinvoinnin mittareihin tarpeellista.

Vapaaehtoistyö osana hyvinvointimittareita

Yhteiskunnan hyvinvoinnin mittariksi on ehdotettu nk. *Aidon kehityksen indikaattorin (Genuine Progress Indicator, GPI)* mittaria, jolla on arvioitu mm. Suomen hyvinvoinnin kehitystä. Tässä mittarissa taloudellinen arvo annetaan myös niille hyvinvointia lisääville tekijöille, joilla ei ole markkinahintaa ja jotka siksi eivät sisälly bruttokansantuotelaskelmiin. GPI perustuu pitkään jatkumoon kehitettyjä taloudellista hyvinvointia mittaavia mittareita. GPI on kehitetty *Taloudellisen hyvinvoinnin indeksin (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW)* pohjalta, jonka tarkoituksena on mitata kestävää taloudellista hyvinvointia. GPI-mittari on kehitetty huomioimaan etenkin ekologisesti kestävä kehityksen mukaista taloudellista hyvinvointia. GPI:n lähtökohtana ovat myös tulojaolla painotetut yksityiset kulutusmenot, joita korjataan rahamääräisesti arvioituilla, hyvinvointia vähentävillä ja lisäävillä tekijöillä. GPI:n laskentakaava on seuraava:

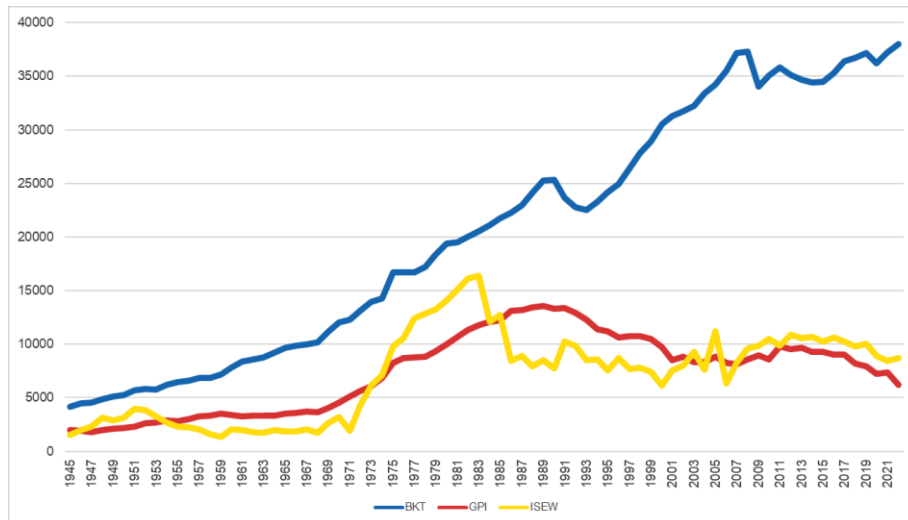
$$GPI = C_{adj.} + B - F - H + I$$

missä

$C_{adj.}$	on tulojaolla painotettu yksityinen kulutus
B	hyvinvointia tuottavien markkinattomien palveluiden arvo
F	yksityiset, tuotannon haitoista aiheutuvat menot
H	luonnon heikentymisestä ja luonnonvarojen kulumisesta aiheutuvat kustannukset
I	pääomakannan kasvu ja kansainvälisen kaupan tasapaino.

GPI pyrkii huomioimaan kuluttajien hyvinvointiin vaikuttavat tärkeimmät tekijät. Hyvinvointia tuottaviin markkinattomiin palveluihin sisältyvät kotitaloustyön ja vanhemmuuden arvo, korkeakoulutuksena ja vapaaehtoistyön arvot, kestokulutushyödykkeiden tuottamat palvelut ja maanteiden tuottamat hyödyt. Suomessa BKT:n kasvu on ollut nopeaa ja jatkuvaa aina vuoteen 2008 saakka. Samaan aikaan GPI:n ja ISEW:in mukaan suomalaisten hyvinvointi ei juuri ole kasvanut sitten 1980-luvun puolivälin tuotannon kasvusta huolimatta (ks. Kuvio 2).

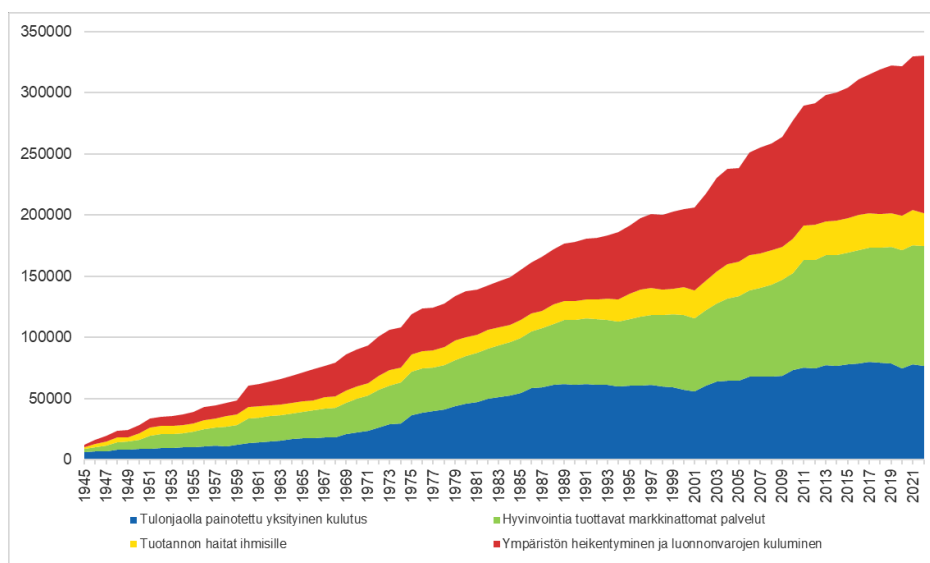
Kuvio 2. Suomen BKT:n, GPI:n ja ISEW:in kehitys vuosina 1945–2022 asukasta kohti, euroa vuoden 2010 hinnoin

Suomen GPI kasvoi aina vuoteen 1989 saakka, minkä jälkeen se on kääntynyt laskuun, joka on jatkunut aina näihin vuosiin asti. GPI:n antama kuva hyvinvoinnin kehityksestä ja tulevaisuudesta Suomessa onkin hyvin huolestuttava. Suomen ISEW kasvoi aina 1980-luvun alkuun saakka, minkä jälkeen se kääntyi laskuun. Viime vuosina hyvinvoinnin kehitys näyttää viime vuosina hiljaksen laskeneen.

Vaikka tulojaolla painotettu yksityinen kulutuksen kasvu taittui 1990-luvun alussa ja uudelleen aiempi huipputaso saavutettiin vasta 2000-luvun alussa. Hyvinvointia tuottavien ns. markkinoimattomien palvelujen arvo on sitä vastoin kasvanut voimakkaasti. Tuotannon suorat haitat ihmisten hyvinvoinnille on pystytty pitämään pieninä ympäristöpolitiikan toimenpitein. Talouden tuottamat epäsuorat haitat, ympäristön heikentyminen ja luonnonvarojen kuluminen ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina. Kuviossa 3 on esitetty Suomen GPI:n pääkomponenttien kehitys vuosina 1945-2022.

Kuvio 3. Suomen GPI:n pääkomponenttien kehitys vuosina 1945–2022 miljoonaa euroa vuoden 2010 hinnoin

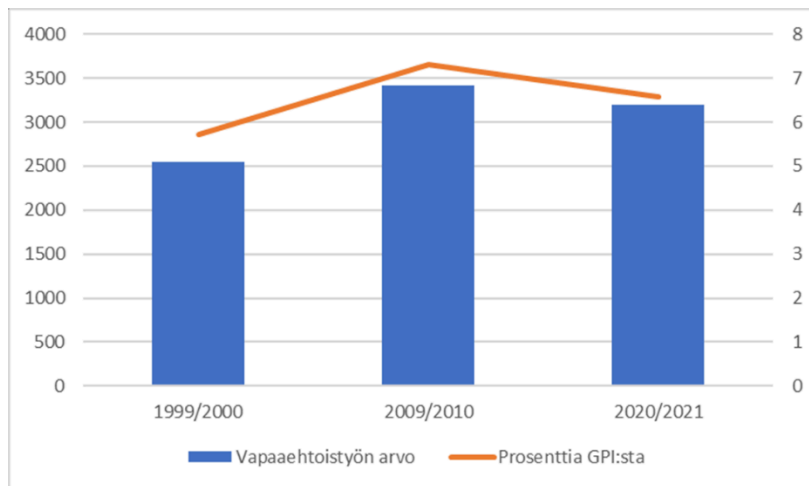

Vaikka positiivisten tekijöiden, tulonjaolla painotetun yksityisen kulutuksen ja muiden hyvinvointia tuottavien markkinattomien palveluiden arvo on kasvanut jatkuvasti, on negatiivisten tekijöiden arvo, etenkin luonnonvarojen kulumisen ja ympäristön laadun heikentyminen, syönyt parannusten arvot.

Vapaaehtoistyö nostaa hyvinvointia

Vapaaehtoistyö nostaa GPI-laskelmassa yhteiskunnan kokonaishyvinvointia. Vuosina 2020/21 Vapaaehtoistyön vaikutus nosti hyvinvointia 6,6 prosenttia (kuvio 4), mikä on huomattavasti suurempi kuin osuus kuin vapaaehtoistyön osuus BKT:sta. Tällöin on huomioitu vain vapaaehtoistyöhön käytetty aika, eikä vapaaehtoistyön muita hyvinvointia nostavia vaikutuksia ole arvioitu.

Kuvio 4. Vapaaehtoistyön kokonaisarvon kehittyminen 1999/2000, 2009/2010 ja 2020/21, miljoonaa euroa käyvin hinnoin ja vapaaehtoistyön osuus GPI:sta, prosenttia

Suurimmillaan vapaaehtoistyö nosti GPI:stä 7,3 prosenttia vuosina 2009/10. Vuosina 2020/21 osuus laski hieman ollen 6,6 prosenttia. Vuodet 2020/21 olivat kuitenkin tiukempien rajoitusten koronavuosia, jolloin ihmisten liikkumista ja keskinäistä kanssakäymistä rajoitettiin sekä tehtiin paljon etätöitä. Tämä voi osaltaan selittää laskua. Jääkin nähtäväksi tapahtuiko tässä käännekohta vai tilapäinen lasku vapaaehtoistyön tekemisessä.

Vapaaehtoistyön arvon laskeminen

Suomessa vapaaehtoistyöstä julkaistaan tilastotietoja Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksissa ja ajankäyttötutkimuksessa. Vapaa-aikatutkimus on kyselytutkimus, jossa selvitetään väestön vapaa-ajan harrastuksia ja ihmisten yhteiskunnallista osallistumista. Ajankäyttötutkimukset vastaavat paremmin kysymykseen kuinka paljon ihmiset tekevät vapaaehtoistyötä. Ajankäyttötutkimus on haastattelututkimus, johon osallistuvat pitävät kahden vuorokauden ajan tarkkaa kirjaa ajankäytöstään. Tutkimus toistetaan kymmenen vuoden välein ja tietoja saatavilla vuosilta 1979, 1987/88, 1999/2000, 2009/10 ja 2020/21.

Vuosina 2020/2021 suomalaisilla oli viikossa 6 tuntia 33 minuuttia vapaa-aikaa, josta osallistuvaan toimintaan käytettiin keskimäärin kuusi minuuttia vuorokaudessa. Ajankäyttötutkimuksessa vapaa-aikaa on se osa vuorokaudesta, josta vähennetty nukkumiseen, ruokailuun, peseytymiseen ja pukeutumiseen, ansio- ja kotityöhön sekä opiskeluun käytetty aika. Vapaaehtoistoimintaan sisältyvät tässä laskelmassa järjestö- ja vapaaehtoistyö sekä osallistuva toiminta. Sen sijaan lukuihin ei sisälly naapuriapu, jota tehtiin 2020/21

vuorokaudessa 11 minuuttia. Naapuriavun kohteena on yleensä avun antajan lähipiiriin kuuluva henkilö, apu on vastavuoroista tai se tehdään pientä korvausta vastaan.

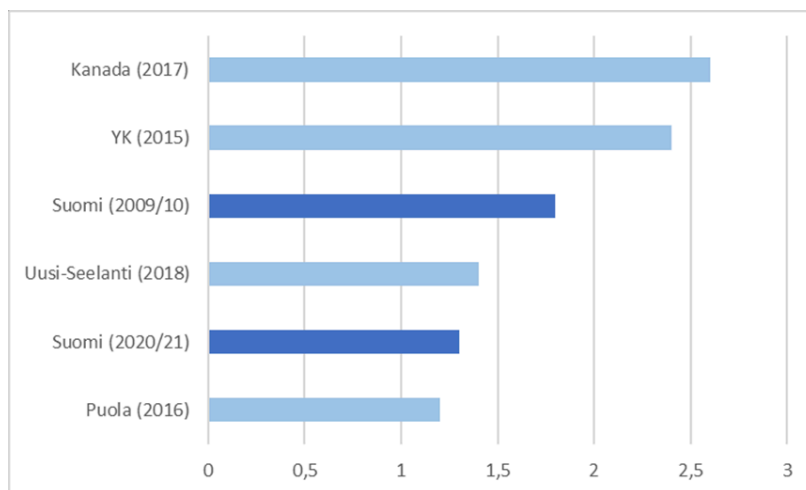
Vapaaehtoistyön arvottaminen on haastavaa ja se voidaan tehdä monellakin tavalla. Käytännössä vapaaehtoistyön arvo voidaan laskea kertomalla tehdyt vapaaehtoistytunnit (a) minimipalkalla, (b) keskipalkalla tai (c) vapaaehtoistyön kustannusten ja vaikuttavuuden kautta. Onko vapaaehtoistyötä mahdollista verrata palkallisesti tehtyyn työhön vai olisiko se arvotettava vähempiarvoiseksi toiminnaksi? Tutkijat katsovat, että alemman palkkatason käyttäminen sopisi tilanteissa, joissa olisi mahdollista käyttää kouluttamatonta työvoimaa melko yksinkertaisissa tehtävissä. Keskipalkkaa käytettäessä ajatuksena on, että vapaaehtoiset hyödyntävät osaamistaan ja ammattitaitoaan vapaaehtoistyössä. Tässä tutkimuksessa on käytetty suomalaisten keskipalkkaa.

Kv. arviot vapaaehtoistyön arvosta vaihtelevat

Vapaaehtoistyö ei nykyisellään sisälly kansantalouden tilinpitoon, eikä sen arvo sisälly BKT-mittariin. Maailmalaajuisesti arviot vapaaehtoistyön osuudesta kansataloudessa vaihtelevat suuresti, sillä yhtenäinen laskentametodologia on vasta kehitteillä. YK:n inhimillisen kehityksen raportti arvioi vuonna 2015 että vapaaehtoistyötä tekee maailmassa miljardi ihmistä ja tehdyn vapaaehtoistyön arvo olisi 2,4 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta.

Kanadassa vapaaehtoistyön arvoksi on laskettu 2,6 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2017. Uudessa Seelannissa maan tilastoviraston mukaan vapaaehtoistyön arvo oli 1,4 prosenttia maan BKT:sta vuonna 2018. Puolan tilastovirasto on laskenut vapaaehtoistyön arvoksi 2,8 prosenttia vuonna 2011 ja 1,2 prosenttia BKT:stä vuonna 2016 (ks. kuvio 5). Syynä alempaan arvioon ovat muutokset laskentamenetelmissä.

Kuvio 5. Kansainvälisiä arvioita vapaaehtoistyön arvosta (prosenttia maan BKT:n arvosta)

Suomessa tehdyille vapaaehtoistyölle laskettu arvio 1,3 prosenttia BKT:sta sijoittuu Uudelle-Seelannille lasketun 1,4 prosentin ja Puolalle lasketun 1,2 prosentin väliin. Taloudelliset ja kulttuuriset seikat huomioiden nämä maat ovat melko lähellä Suomea ja sikäli Suomelle laskettua arviota voi pitää oikean suuntaisena ja luotettavana arviona.

Lähteet:

Hoffrén, J. 2019. Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 8/2018. Helsinki. [viitattu: 16.9.2019].

Saantitapa: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_8+2019.pdf

Hoffrén, J. 2001. *Measuring the Eco-efficiency of Welfare Generation in a National Economy. The Case of Finland*. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 6.5.2022].

Saantitapa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67162/951-44-5252-6.pdf?sequence=1>

ILO 2007. International Labour Organization Manual on the Measurement of Volunteer Work. Exposure draft. Room Document Prepared for the 18 th International Conference of Labour Statisticians to Accompany Chapter 5 of Report I, General Report to the ICLS. [Viitattu 6.5.2022]. Saantitapa:

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/meetingdocument/wcms_100574.pdf

Lyubomirsky S., K. Sheldon & D. Schkade 2005. Pursuing Happiness: The Architecture of sustainable change. *Review of General Psychology* 9, 111-131. [Viitattu: 6.5.2023]. Saantitapa:

<https://sonjalyubomirsky.com/wp-content/themes/sonjalyubomirsky/papers/LSS2005.pdf>

Pater, K. 2022. Opinion of the European Economic and Social Committee on 'Volunteers — Citizens building the future of Europe. Official Journal of the European Union 6.4.2022. [Viitattu 6.5.2022]. Saantitapa:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021IE3078>

Stats NZ (2020). Non-profit institutions satellite account: 2018. Retrieved from www.stats.govt.nz [Viitattu 6.5.2022]. Saantitapa:

<https://www.stats.govt.nz/assets/Uploads/Reports/Non-profit-institutions-satellite-account-2018/non-profit-institution-satellite-account-2018.pdf>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttö [verkojulkaisu].

Viiteajankohta: 10.10.2021. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 6.5.2023].

Saantitapa: <https://www.stat.fi/julkaisu/ckto91uso1j1f0b00cvkof626>

The Conference Board of Canada 2018. The Value of Volunteering in Canada. Briefing presented to: Volunteer Canada. Custom report. April 5, 2018. [Viitattu 6.5.2022]. Saantitapa:

https://volunteer.ca/vdemo/Campaigns_DOCS/Value%20of%20Volunteering%20in%20Canada%20Conf%20Board%20Final%20Report%20EN.pdf

UN Volunteers 2019. Reflecting Citizen Contributions through Volunteering in Voluntary National Reviews 2029. [Viitattu 6.5.2022]. Saantitapa:

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21105UNV_Knowledge_Exchange_Final.pdf